

Rødlisten manipuleres:

Sensationsmageri, snyd på vægten og falske profeter

Af fhv. statsskovrider
Bo Holst-Jørgensen, Ulfborg

Rødlisten er oprindeligt lavet som sagligt funderede lister over plante- og dyrearter, der er i risiko for at uddø.

Fra 2010 til 2019 er antallet af rødlistede arter i Den Danske Rødliste steget fra 2.262 til 4.439. Altså med 96%.

De fleste forledes dermed til at tro, at artsudviklingen er helt i skoven. Men ændringen skyldes langt overvejende (eller udelukkende) ændringer i metodikken.

Rødlisten er i stigende grad blevet et politisk dokument, der fortegner naturens sande tilstand.

Rødlisten er lavet for en række grupper af planter og dyr for at vise hvilke arter der er i risiko for at uddø. Disse lister har været la-

vet med mellemrum for Danmark i næsten tyve år. Rødlisten laves af DCE (Nationalt center for Miljø og Energi, Århus Universitet) for Miljøstyrelsen (MST).

Rødlistemanipulation

I Peter Winds manual for rødlisten fra 2003 følges retningslinjerne fra den internationale naturbeskyttelsesorganisation IUCN for inddelingen i trusselskategorier.

I beskrivelsen fra MST af Den danske Rødliste 2019, udfærdiget efter manual af Moeslund, Ejrnæs og Wind, får man det indtryk, at

En række arter af pattedyr - skovmår, brud (fotos), lækat, husmår og tre flagermusarter – betegnes som truet. Men de er i rødlisten betegnet som "næsten truet", og det betyder at det vurderes som meget lidt sandsynligt at de uddør inden for hundrede år.

man, ligesom i manualen fra 2003, følger retningslinjer fra den internationale naturbeskyttelsesorganisation, IUCN.

Det vil betyde at de danske rødlistekategorier og deres kriterier svarer til den internationale rødliste. Men det gør man ikke alligevel, da man tager DD (utilstrækkelige data) med under de rødlistede arter.

Siden rødliste 2010 har DCE lavet manualen fra 2003 om. Alene herved stiger antallet af rødlistede arter med et snuptag med 1.638 stk eller 72 %.

En helt generel forskel som ikke altid fremgår af presseomtalerne, er, at hvor IUCN's internationale rødliste siger, at en art er ved at uddø, så er der tale om en egentlig forsvinden fra naturen.

Når en art beskrives som ved at uddø i Den Danske Rødliste, betyder det derimod oftest, at der er fare for, at dens udbredelsesområde flytter sig lidt. Dermed flytter arter, der befinder sig i udkanten af udbredelsesområdet, ud af Danmark.

Gode eksempler er Sangsvanen og Pibeanden, som yngler med få eksemplarer i Danmark. Men bestandene fejler ikke noget generelt – deres hovedudbredelsesområde er bare et andet sted. Pibeanden beskrives som kritisk truet, selv om bestanden i Nordvesteuropa anslås til 750.000 individer.

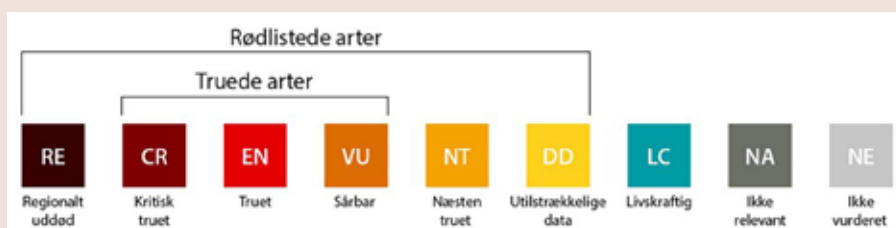
I Danmark er der ifølge "Beskyttede og truede arter", udarbejdet for Naturstyrelsen af Amphi Consult samtidig med den nye manual i 2015, registreret 75 arter på IUCN's internationale rødliste-kategorier, og heraf er 16 arter truede. Desuden producerer IUCN en europæisk rødliste, hvoraf der i Danmark findes 93 arter, heraf 34 truede.

Dette står i grel modsætning til Den Danske Rødliste 2019, hvor der er anført 4.435 rødlistede arter, heraf 1.844 i de tre trusselskategorier. Kun en brøkdel af disse arter er altså truet i Europa.

Dette bekræfter, at arterne er ligeglade med landegrænser, at Danmark er et meget lille område at lave rødliste for, og at landet ligger i kanten af mange udbredelsesområder.

Sensationsmageri

Går man ind på nettet for "Den Danske Rødliste 2019" under MST står der, at en stor del af Danmarks vilde dyr, planter og svampe er

Kategorier på rødlisten

De kategorier der anvendes i Den Danske Rødliste beskrives i korthed således på hjemmesiden:

Regionalt uddød, RE (regionally extinct). Det er hævet over enhver rimelig tvivl, at det sidste individ, som havde en reel mulighed for reproduktion indenfor landets (regionens) grænser, er dødt eller forsvundet fra landet (regionen).

Kritisk truet, CR (critically endangered). Der er en ekstremt høj risiko for, at arten vil uddø i den vilde natur.

Truet, EN (endangered). Arten er ikke kritisk truet, men der er en meget høj risiko for, at den vil uddø i den vilde natur.

Sårbar, VU (vulnerable). Arten er ikke kritisk truet (CR) eller truet (EN), men der er en høj risiko for, at den vil uddø i den vilde natur.

Næsten truet, NT (near threatened). Arten er tæt på eller det er sandsynligt at den opfylder kriterierne for kritisk truet, truet eller sårbar. Næsten truet er den eneste kategori, hvor de enkelte lande eller regioner selv fastsætter kriterierne. IUCN har dog udstukket en række guidelines, og i Danmark lægger vi os så tæt på dem som muligt.

Utilstrækkelige data, DD (data deficient). Der er ikke tilstrækkelige informationer til at vurdere artens risiko for at blive udryddet baseret på artens udbredelse eller bestandsstatus.

Livskraftig, LC (least concern). Arten er ikke kritisk truet, truet, sårbar eller næsten truet, og den kan ikke henføres til DD eller NA.

Ikke relevant, NA (not applicable). Omfatter eksempelvis indførte arter, arter under etablering (dvs. arten har været i landet i under 10 år; arter der genindvandrer falder ikke for denne grænse) eller arter, der kun findes i form af strejfende individer. Regelmæssige gæster såsom trækfugle opfattes ikke som strejfende.

Ikke vurderet, NE (not evaluated).

Se nærmere på www.bios.au.dk > Den Danske Rødliste.

i risiko for at uddø fra landet, da 41,6 % af alle rødlistede arter er på rødlisten som forsvundet, truede, næsten truede eller data utilstrækkelige. Og at arterne generelt er blevet mere truede i perioden.

I MST's sammenfatning står der heldigvis også lidt længere nede i teksten, at andelen af de egentlig truede arter er *FALDET* fra 18,7 % til 17,3 %. Når dette ikke står med store bogstaver først i pressemeddelelsen, får pressen let det skrupforkerte indtryk, at "4 ud af 10 arter er truede" (bl.a. Alttinget 16. januar 2020).

Selv om der egentlig er tale om en forbedring siger MST at "Dette kan dog ikke tolkes som et tegn på en positiv udvikling for arterne"! Det virker som om MST ofrer fagligheden til fordel for et politisk budskab om, at det står forfærdeligt til med arterne i Danmark.

Snyd på vægten

Endnu værre går det, når MST's beskrivelser når ud til NGO'erne. Allerede i Naturfredningsforeningens (DN) beskrivelse af rødliste 2010 var der problemer med at finde ud af tingene. Man beskrev (10/12 2018) alle fem rødlistekategorier som trusselskategorier.

Det blev på papiret bedre i DN's meddelelse om Den danske Rødliste 2019 "Truede Dyr". Her fortælles, at kun arter i CR, EN og VU er truede i Danmark i dag. Men det forhindrer ikke foreningen i, på samme papir, at slå stort op, at hvert fjerde pattedyr ud af vore 52 arter er truet.

Der nævnes udtrykkelig skovmår, brud, lækat, husmår og tre flagermusarter som truede. Disse er dog fra kategorien NT (næsten truet) som netop IKKE en trusselskategori, fordi NT betyder, at det ikke skønnes,

Trækfuglearter er med i rødlisten fra 2019, og de har ikke været vurderet i tidligere udgaver. Det vanskeliggør sammenligninger. (Foto af sortand).

at der er 10 % sandsynlighed for, at arten uddør i løbet af 100 år. Ræven nævnes også som truet, selv om den slet ikke er vurderet i rødlisten.

Offentligheden vildledes derfor af MST's behandling af rødlistematerialet og følgerne deraf.

Hvordan er det så med selve indholdet i rødlisterne? Bortset fra arterne i vildtstatistikken er fuglene det bedst undersøgte datamateriale, som ovenikøbet de fleste naturinteresserede kender godt.

Salg af elastik i metermål

Fuglene

På nettet fandt jeg, at DOF (Ornitologisk Forening) på et tidspunkt roste DMU (Danmarks Miljøundersøgelser) for, at de "i modsætning til rødliste 1997" havde anvendt de internationale kriterier for rødlistning på verdensplan til en lokal rødliste 2010 for Danmark. Men samtidig siger DOF, at DMU derved "hvidvasker" truede fugle, fordi 28 fuglearter efter deres opfattelse er fejlplaceret.

Denne kritik medførte, at "nogen" har overdraget udarbejdelsen af rødlisten 2019 for de danske ynglefugle til DOF. Derimod er status for trækfuglene udarbejdet af DCE, som generelt koordinerer rødlistearbejdet. Trækfuglene har ikke været rødlistevurderede før.

Der er herved sket en bemærkelsesværdig optrapning af trusselsniveauet i rødlistevurderingen af fuglene. I rødlisten for 1990 behandles 69 arter af ynglefugle, i 2010 200 ar-

ter, og i 2019 209 arter. Og i 2019 har 90 rødlistede ynglefuglearter, næsten halvdelen, fået en ændret trusselskategori, heraf 80 til en mere truet.

Jeg kan godt forstå, at DOF, der ikke er ansvarlig overfor vælgerne, tager for sig af retterne, når de får chancen. På den anden side virker det lidt som salg af elastik i metermål, når der kan være så stor forskel på rødlistevurderingen fra DCE og DOF. Kan det virkelig passe, at så mange af de danske ynglefugle bliver mere truede på 9 år?

Her er, hvad jeg umiddelbart kan se:

1. Trækfuglearterne har ikke været med i tidligere rødlistener. Der er hovedsagelig medtaget vandfugle og nogle vadefugle, i alt 27 arter. Heraf er 9 i de tre trusselskategorier, 5 NT (næsten truet) og 13 DD (utilstrækkelige data). DD er mest "fuglefjeldsarter" men også sortand, der overvintrer hos os med op til 5-600.000 stk; men hvor man ikke er sikker på, om man har fået alle tilholdssteder med, eller om alle opholder sig i dansk territorialfarvand.
2. Adskillige fuglearter optræder flere gange, fordi listerne er en uoverskuelig sammenblanding af ynglefugle, trækfugle og både yngle- og trækfugle.
3. Rødlistekategorierne passer ikke med IUCN's rødlistesystem, som det blev benyttet i 2010. DD er dér hverken rødlistet eller truet; men DOF har, ligesom MST, taget DD (13 arter) med.

Samtlige kritisk truede fugle er i Danmark på kanten af deres udbredelsesområde. Nogle er på vej ind, andre på vej ud, hvilket er typisk for "udkantsarter".

Det udelukker dog ikke, at de kan være ganske almindelige i deres hovedudbredelsesområde og altså ikke truede i IUCN forstand. Og for 66 ud af 94 af de truede og sårbare arter gælder, at de enten også er på kanten af deres udbredelsesområde, eller at der er under 500 par i landet.

Nogle arter, som stær og vibe, er på listen på grund af stor tilbagegang. Men her kan det så til gengæld undre, at f.eks. rød glente, som har haft en forrygende fremgang over kort tid til 200 par, ikke er taget af listen. Ensidedigheden synes at dominere over fagligheden!

Og endelig er den oprindelig benyttede betegnelse "sjælden" nok mere korrekt end "sårbar" (VU) for arter med meget store eller specielle revirkkrav. Som Peter Wind siger i forbindelse med 2003-manualen: "Arters sjældenhed er naturligt".

Hvorfor synes DOF, at skellet lige skal gå på, om der er over 500 par i Danmark? Nogle gange er der jo rent fysisk ikke plads til flere.

I den internationale rødliste er det en alvorlig sag, hvis der i hele verden kun er 400 individer af en art. Men hvis der er 400 par sortspætter i Danmark og 500.000 i andre lande, er der ikke tale om risiko for at uddø. Der er risiko for at nogle flytter fra Danmark til hovedudbredelsesområdet; f.x. hvis deres foretrukne habitat, nåleskoven, forminskes kraftigt.

Miljøstyrelsen har for nylig bekendtgjort, at udvindingen for de danske skovfugle er stabil; samlet set en fremgang på 12 %. Artsvalget på 22 skovfuglearter er baseret på kriterier for europæiske skovfugle i den atlantiske region fra EBCC (European Bird Census Council). Alligevel er der mange skovfugle på DOF's rødliste med egentlig truede arter. Så hvad gælder?

De af DOF benyttede regler virker hjemmestrikkede i forhold til IUCN's retningslinier. Hvis man piller alt det fra, der skyldes Danmarks lidenhed og placering, svinder Den Danske Rødliste for fugle dramatisk. Det politiske budskab ville måske være knap så saftigt; men til gengæld ville troværdigheden være intakt.

Det er både bemærkelsesværdigt og tankevækkende, at MST ved god-

kendelse af rødlisten tager ansvar for en NGO-organisations udlægning.

Når det for fuglene, den bedst undersøgte artsgruppe, mildest talt er en gang blandede bolcher, så må det være meget værre for de arter, der er dårligere undersøgt.

Data for fuglene er så fine, fordi der er ca 16.000 medlemmer af DOF som kender alle arterne. Mange medlemmer, måske 10.000, indberetter, hvad de ser, til DOF's database.

Andre artsgrupper

I rødliste 1997 anføres, at materialet for 3.000 svampe beror på ca 40 personers registrerings- og indsamlingsaktivitet. Flertallet angives at være "amatører"; altså fritidssamlere.

For de 3.600 billearter, hvoraf de fleste arter er under 5 mm lange, skyldes kendskabet ca 20 samlere. Ovenikøbet er svampe og biller, i modsætning til fuglene, kun "fremme" en kort tid af året og ikke hvert år.

Med de briller på er fugle altså flere tusinde gange så nøjagtigt undersøgt som svampe og biller. Derfor kan det undre, hvis de påståede trusler mod de veddestruerende svampe og biller faktisk er konstateret i virkeligheden.

De kan være hypotetisk tanke-spind ud fra tesen: Hvis en bille, der lever af dødt ved, er sjælden, må den mangle dødt ved. Det er Erasmus Montanus logik som at sige: Trofaste kirkegængere er blevet sjældne. Vi må lave nogle flere kirker!

Falske profeter

Rødlisteamgangen synes at trænge til en hovedrengøring. I gamle dage kunne man henvende sig til en uvildig forskningsinstitution for at få "syn og skøn", f. eks. Københavns Universitet.

Men det ligger nok lidt tungt med uvildig undersøgelse lige fra dem. For herfra er det lykkedes for en håndfuld universitetsbiologer at forføre både Det økonomiske Råd, Folketinget og befolkningen ved – med begrundelse i de elendige data for biller og svampe – at påstå, at der skulle være en stigende biodiversitetskriser i skovene på grund af for lidt dødt ved. "Lyt til videnskaben" siger de.

Men de vender det hele på hovedet. Tilstedeværelsen af rigtig mange sjældne biller og svampe i skovene er et kvalitetstegn; ikke et

Pibeand betegnes som truet, fordi der kun findes få eksemplarer i Danmark. Men i Nordvesteuropa er der 750.000 individer, og arten som sådan er derfor ikke truet.

katastrofetegn. Tisvilde Hegn, en plantet og passet sandflugtsplantage med både nåletræ og løvtræ, er opmålt som topscorer indenfor dansk biodiversitet!

Der er ikke noget i vejen med mængden af dødt ved i skovene; men med håndteringen af Den Danske Rødliste. Og så kræver universitetsbiologerne, at der udlægges mindst 75.000 ha af Danmarks bedste og ældste skove til at rådne op i stedet for at blive til gavn. Det er lidt for smart, hvis sammenhængen ikke er veldokumenteret.

Uanset hvor store skovarealer man ødelægger, forekommer det usandsynligt, at det vil kunne måles, om det har nogen virkning på de virkelig sjældne arter af biller og svampe. Der opdages hvert år mange nye biller og svampe. Er de på vej ind eller ud?

Budskabet om de 75.000 ha urørt som mirakelkur har gennem flere år ustandselig været sendt i pressen. Både af disse universitetsbiologer og af forskellige medløbere fra diverse NGO'er. En politisk varm kartoffel, som bringer en berygtet tese fra 30'erne i hu: "Lav et enkelt budskab og gentag det igen og igen. Så tror folk på det, også selv om det ikke er sandt."

Den Danske Rødliste er i sin nuværende form, og ikke mindst lanceringen af den, et fint instrument til at holde liv i NGO'er, der lever af

biodiversitetsballade. Men listen er desværre blevet mere vildledende end vejledende som troværdigt redskab ved naturforvaltningen.

Det er ærgerligt, for de begrænsede midler burde prioriteres til arter i tilbagegang, der har Danmark som en del af deres kerneområde, og hvor man har en god chance for at se resultater inden for en rimelig tidshorison.

Når der nu er så stor forskel på kriterierne for IUCN's rødliste og behandlingen af Den Danske Rødliste 2019, synes jeg, det må være nødvendigt for Miljøministeriet at finde ud af, hvad man gør i andre lande, og hvad IUCN har af argumenter for at man ikke, som DCE har gjort, har sat DD under de rødlistede arter for at booste det ønskede budskab.

Desværre er Den Danske Rødliste nu kun tilgængelig for rimeligt IT-kyndige med nyere grej og forstand på regneark. Det, synes jeg, er arrogant overfor almindelige interesserede, når man i rødlisterne fra 1990 og 1997 fint har fået plads til selve listerne.

Der er ganske vist i 2014 udkommet en bog, der hedder "Danmarks truede arter. Den Danske Rødliste". Men det eneste, den ikke indeholder, er selve rødlisten.

Fotos: Wikipedia (Green Yoshi, Keven Law, Jason Thompson, Kuribo)